

Filosofie jako prostředí

Heidegger hned na počátku své přednášky „Co je to – filosofie?“ (n-č př. s. 104, 105) klade otázku jakýchsi hranic filosofie: nechce setrávat nad filosofií a mimo ni, cílem je vniknout *do* filosofie. Je třeba se ubírat cestou, jejíž směr zaručí, že se budeme pohybovat uvnitř filosofie, a ne mimo ni. („...diese Richtung muß uns zugleich auch die Gewähr bieten, daß wir uns innerhalb der Philosophie bewegen und nicht außen um sie herum.“) Tady si musím klást otázku, v jakém smyslu něco takového může platit. Je vůbec nějaká možnost, jak se pohybovat vně filosofie, od té doby, co byla filosofie vynalezena? Cožpak ta okolnost, zda jsme uvnitř filosofie nebo mimo ni, záleží na tom, zda si toho jsme vědomi? Už z položení otázky je zřejmé, že o filosofii lze uvažovat v dvojitým smyslu: buď ji chápeme jako filosofování, tedy určitým způsobem kvalifikovaný výkon myšlení (a snad i vůbec života, jak jsou někteří přesvědčeni), anebo jako určitý prostor nebo prostředí, v němž se jak myšlení a myšlenkám, tak i nejrůznějším životním aktivitám a dokonce i „věcem“ a věcným souvislostem dostává jakoby něčeho navíc, co běžně není ‚vidět‘, ale co v tu chvíli ve světle filosofického přístupu jeví zřejmě nové kvality a dimenze. Je tomu podobně jako s počátky promlouvání: teprve pojmenováním a slovním vystižením se „věcem“ dostává pravého vzezření – a nejen pro nás, tedy jen subjektivně. Teprve slovem se stává skutečnost plnohodnotnou skutečností, a to buď „po právu“ nebo „proti právu“ a neoprávněně. A podobně teprve filosofováním a ustavením filosofie se „věcem“, skutečností dostává pravého (nebo nepravého, falešného) filosofického významu. A dokonce víc: dostává se jim plnější skutečnosti. V tom je právě obrovský význam první zásady filosofování, jak ji stanovil a vyjádřil již velmi dávno Pythagoras ze Sámu: filosof vždycky ví (anebo aspoň má vědět), že nevládne moudrostí, ale že se o ni pokouší. Ještě lépe to lze vyjádřit, když na místo moudrosti dáme Pravdu: filosof musí (anebo by rozhodně měl) vědět, že tu není jen jeho filosofování a jeho výtvoř, produkty, nýbrž že se vždycky musí moudře a pravdivě vztahovat ke skutečnosti, ale nikoli k tomu, jak se právě tak či onak jeví, nýbrž ke skutečnosti, jaká opravdu „jest“, tj. jaká je ve světě, v prostředí, ve světle Pravdy. A to právě znamená to nejpodstatnější: filosofování je určitá především myšlenková (ale nejen myšlenková) aktivita, tj. je to výkon filosofů, ale je to vždy znovu jen pokus, jak zůstat ve vztahu k tomu pravému, k Pravdě, v jejímž světle musí zůstat i filosofování samo.

(Písek, 040401-4.)